

Томислав Ж. Јовановић¹

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима

МОТИВ ПУТОВАЊА НА ОБЛАЦИМА У АПОКРИФИМА ПОСВЕЋЕНИМ БОГОРОДИЧИНОМ УСПЕЊУ

Abstract: This paper regards the motif of clouds in the Bible and in the apocrypha and special attention is paid to the two apocrypha – *The Account of John the Theologian on the Assumption of the Holy Virgin Mary* and *How Thomas the Apostle Raises the Panagia* – where the motif of angels, apostles and the Holy Virgin Mary travelling on clouds is particularly manifest. Serbian transcripts of these apocrypha containing scenes based on this motif have been considered. The motif amplifies the heavenly fantasticality of the said apocrypha. Edited texts of the relevant transcripts of the two apocrypha and their preserved variants are presented in the appendix of this paper.

Key words: clouds, motif of travelling, apocrypha, Serbian transcripts

Мотив путовања на облацима потиче из древних времена (Zamagovsky 1985: 128). Он је присутан вишеструко и у *Библији*. Таква врста путовања у њој предвиђена је скоро искључиво за Господа, анђеле и само одабране свете. Иако су та путовања исказана у једноставним сликама, оне у својој суштини наговештавају небеску раскош која побуђује неслућена домаштавања. Библијска заснованост овог мотива имала је одјека код стваралаца који су се напajали непресушном небеском фантастиком. Старозаветно богатство мотива показало је и на примеру путовања на облацима већу разноврсност у односу на новозаветно стање. У више старозаветних књига Бог се појављује на облаку. Нарочито је изражено његово путовање на *стубу облака*. Изводећи јеврејски народ из египатског ропства, Господ је ишао „пред њима дању у ступу од облака водећи их путем” (2. Мојс. 13, 21)². Када би Мојсије улазио у шатор, Господ би се спуштао „у ступу од облака” и заустављао се испред врата како би разговарао са њим (2. Мојс. 33, 9; 4. Мојс. 12, 5). Посебна слика истакнута је у спознаји јеврејског народа када угледају да се „Слава Господња показа у облаку” (2. Мојс. 16, 10). Такође, „Господ иде у величанству својем на обла-

1 tomjovan1@gmail.com

2 Сва позивања и цитати из *Светој писма* наведени су према издању: *Sveto pismo* 2012.

цима” (5. Мојс. 33, 26). Неретко, „Господ сиђе у облаку” (2. Мојс. 34, 5; 4. Мојс. 11, 25). Пророк Исаија најављује очекивани долазак Господњи на облаку: „Гле, Господ сједећи на облаку лаку доћи ће у Мисир” (Исаија 19, 1). Сам Господ најављује Мојсију свој долазак на облаку: „Ево, ја ћу доћи к теби у густом облаку.” (2. Мојс. 19, 9); „[...] јер ћу се у облаку над заклопцем јавити” (3. Мојс. 16, 2). Изузетна сликовитост кретања на облацима остварена је у *Псалмиру*, где се тим поводом непосредно обраћа Господу: „[...] облаке начинио си да су ти кола, идеш на крилима вјетрнјем” (Пс. 104, 3).

Старозаветно запажање у *Књизи пророка Данила* да „син човечји иђаше с облацима небеским” (Данило, 7, 13) пренело се и у *Нови завети*, у коме се та мисао проноси кроз три јеванђеља: Мт. 24, 30; Мт. 26, 64; Мр. 13, 26; Мр. 14, 62; Лука 21, 27. У *Новом завету* путовање на облацима сразмерно је ређе него у *Старом завету*. Исус Христос по обраћању апостолима узноси се на небо на облаку: „[...] и однесе га облак из очију њихових” (ДА 1, 9). Његово седење на облаку споменуто је и у *Ошкровењу Јовановом*: „И онај што сјеђаше на облаку баци срп свој на земљу” (Откр. 14, 16). У истој књизи налазимо како и два проповедника „изиђоше на небо на облацима” (Откр. 11, 12). Јеванђелиста Јован сведочи да је један анђео сишао са неба у облаку: „И видјех другога анђела јака гдје силази с неба, који бјеше обучен у облак” (Откр. 10, 1).

Мотив путовања на облацима познат је и апокрифима у још разноликијем облику него у *Библији*. Слично као у 2. књизи Мојсијевој, и у апокрифу о пророку Мојсију и цару фараону среће се *сџуб облака*, који је пратио јеврејски народ кроз пустињу док је излазио из египатског ропства. Народ се кретао кроз *сџуб облачни* (*Starozavetni* 2005: 243). У апокрифном *Житију праведној Јова* Господ се јавио Јову у *сџубу облака* бранећи га од посетилаца испуњених духом Сатане (*Starozavetni* 2005: 189). У једној верзији апокрифа *О смрти Авраамовој* облак носи арханђела Михаила и Авраама на небеско постоље (*Starozavetni* 2005: 410). У дужој варијанти апокрифа *Борба арханђела Михаила са Саџанашлом* налази се место на коме се говори како је ђаво поставио свој престо „на облацима небеским” и да седи на њему „са мноштвом нечистих демона околу” (*Starozavetni* 2005: 99).

У појединим новозаветним апокрифима мотив облака прати још ближе одређење и околности у којима се они јављају. Тако се облаком „ограђује” у *Делима апостола Андреја и Маттеја* (*Novozavetni* 2005: 271). У истом апокрифу (*Novozavetni* 2005: 271), као и у *Ошкровењу апостола Павла* (*Novozavetni* 2005, 408), облак је „огњен”. У краћој варијанти *Хога Богородице по мукама* на облаку се налазе „огњене постеле” (*Novozavetni* 2005: 401), којима се, између осталог, још сликовитије употпуњава фантастика пакла. У истој варијанти апокрифа, као и у *Ошкровењу апостола Павла* облак је „прострт” (*Novozavetni* 2005: 408). „Осењеност” облаком јавља се у *Слову Јована Богослова о Богородичином усцењу* (*Novozavetni* 2005: 337). У грчкој верзији *Никодимовој јеванђељу* облак „пада” (*Novozavetni* 2005: 130), а у *Прошјојеванђељу Јаковљевом* он се „подиже”

(*Novozavetni* 2005: 20). У *Сказању Аџрогитијана Персијанца* среће се „расхлађивање” облака (*Novozavetni* 2005: 35). „Силазак” његов догађа се у *Преицрању Ђавала са Исусом Христом* (*Novozavetni* 2005: 99). У апокрифу *О групом Христовом гласку* облак се „узима” (*Novozavetni* 2005: 508).

Усред облака настаје „светлост” и често се из њега јавља глас Господњи, како налазимо у апокрифу *Анастасија црниоризица* (*Novozavetni* 2005: 456). У истом апокрифу на више места облаци прекривају грешне душе. Посебно маштовито и сликовито описано је место у том апокрифу са људским душама у огњеној реци. Читава слика добија још фантастичнији изглед са присуством моста, стуба светлости, анђела и облака у који дувају два ветра, што саопштава у личном и уверљивом тону Анастасија:

„И узме ме анђео и показа ми реку. И она беше испуњена клокотањем. И видех отуд обале и између њих мост широк као један прст. И тамо анђели стражараху, четири са једне и четири са друге стране. И изнад моста облак, и усред њега светлост и у светлости стуб огњени. И посред моста стајаше анђео, крилима својим тело покривајући. И два ветра дуваху на облак тај са једне и са друге стране. И тамо лежаше мноштво људи” (*Novozavetni* 2005: 462).

Поред оваквих појава мотива облака у новозаветним апокрифима, у њима је још шири и садржајнији мотив путовања на облацима. Разноврсни видови овог мотива указују на богатство небеске фантастике, оснажене динамиком путовања и природом кретања на маштовит и чудесан начин. Тако у *Делмама апостола Томе у Индији* Исус Христос позива апостола Тому како би га на облаку повео на небо: „Узиђи са мном на облак мој да те узмем ка браћи твојој да их поздравиш у миру!” (*Novozavetni* 2005: 303) У истом апокрифу облак добија персонификован облик приликом дочаравања апостоловог „узимања” и узношења на небо: „Тада га узме облак и узнесе ка апостолима” (*Novozavetni* 2005: 303). У обе верзије апокрифа *О групом Христовом гласку* јеванђелисту Јована, док се молио, облак захвата и узноси на небо (*Novozavetni* 2005: 501, 520).

У *Никодимовом јеванђељу* облаци се срећу у различитим навратима. У грчкој верзији апокрифа постоји сцена у којој облак узноси Христа са Маслинове горе после поуке својих ученика:

„Како је он седео на Гори тој и учио ученике своје, наједном се узнесе на облаку. Најпре паде облак на њега, а онда на ученике његове. И затим се узнесе на облаку том на небо, а ученици његови остадоше” (*Novozavetni* 2005: 130).

У једном препису варијанте овог апокрифа ова сцена узласка на небо употпуњена је додатном сликом у којој облак „осени” Христове ученике и тек онда га узноси на небо (*Novozavetni* 2005: 149).

Да није ништа чудно за апокрифе да се срећу старозаветни и новозаветни ликови показује појава Еноха у латинској верзији *Никодимовој јеванђеља*. Он казује у некој врсти предвиђања шта ће се догодити у сусрету са Христом на његовом другом доласку и како ће заједно са Илијом Тесвићанином бити узнет облаком на небо после оживљавања:

„На доласку Христовом придружићемо се Богу, знамењима и чудесима борити се са змијом и од ње бићемо убијени у Јерусалиму, а после три дана опет ћемо живи бити и узнесени на облацима” (*Novozavetni* 2005: 182).

Браћа Карин и Ликиош, као очевици Христовог страдања, сведоче о преношењу на облацима преко реке Јордана и о тајновитости њихове појаве:

„И крштени бејасмо у светој јорданској води добивши по једне беле хаљине. И после три дана проведосмо велику ноћ Господњу, јер се скрише облаци који ускрснуше са нама и који нас преведоше преко Јорданске реке и нико их више не виде” (*Novozavetni* 2005: 183).

У *Делима апостола Андреја и Матеја* налази се представа преношења више особа на облаку. После Матејеве молитве Господу, њему и осталима који су били са њим силази облак: „И, гле, облак подухвати Матеја и ученике Андреје и пренесе их на гору где беше Петар” (*Novozavetni* 2005: 267). Андреј такође моли Господа за помоћ да заштити град очекујући анђела на огњеном облаку: „Госпode Исусе Христе, пошаљи анђела свог на облаку огњеном да огради град овај, те ако хоће ко бежати, да не узмогне!” (*Novozavetni* 2005: 271). Уследило је испуњење очекиваног, са облаком у средишту збивања: „Одмах сиђе облак огњени и огради град као зидом” (*Novozavetni* 2005: 271).

Обогаћењу мотива путовања на облацима допринео је нарочито циклус апокрифа са темом Богородичиног успења, коме припадају *Слово Јована Богослова о Богородичином успењу* и *Како апостол Тома подигне панаџију*. Оба апокрифа присутна су у српским преписима сачуваним од XIII до XVII века. Тако се *Слово Јована Богослова о Богородичином успењу* данас налази у следећим српским преписима: Загреб, Архив ХАЗУ, број III ц 19, последња четвртина XIII века, стр. 154в–158а; Санкт Петербург, Руска Народна библиотека, број Q. п. I. 69, крај XIII – почетак XIV века, стр. 8а–19а; манастир Савина, број 29, XIV век, стр. 75б–86а; Београд, Патријаршијска библиотека, број 219, 1381. година, стр. 2–24 (без краћег дела на почетку); Москва, Државни историјски музеј, број 3483, 1425. година, стр. 183б–192а, 71а, 72а, 195а; Београд, Народна библиотека (стара збирка), број 36, XV век, стр. 185б–199б; Хиландар, број 651, XV век, стр. 111а–122б; манастир Никољац, број 53, 1495/1505. година, стр. 107б–120б; Загреб, Архив ХАЗУ, број III а 20, прва трећина XVI века, стр. 90б–103б (издање: S. Novaković, *Apokrifske priče o Bogorodičinoj*

smrti i još neke sitnice apokrifске о Богородици, Starine JAZU, XVIII, Zagreb 1886, стр. 193–200); Загреб, Архив ХАЗУ, број III с 22, последња четвртина XVI века, стр. 318а–322а; Београд, Народна библиотека (стара збирка), број 153, XVI–XVII век, стр. 896–936; Београд, Патријаршијска библиотека, број 253, 1618. година, стр. 125а–131а; Хиландар, број 487, 1647/48. година, стр. 102а–113а; Загреб, Повијесни музеј Хрватске, број 54, 1685. године, стр. 169а–174а. Сви ови преписи међусобно немају већих одступања која би их уводила у знатнију варијантност.

Нешто је другачије са апокрифом *Како апостол Тома подиже панаџију*, који се у српским преписима сачувао у две различите верзије. Прва верзија позната је у три српска преписа: Београд, Патријаршијска библиотека, број 219, 1381. година, стр. 25–28; манастир Николац, број 52, 1485/95. година, стр. 181а–182а; Београд, Народна библиотека (стара збирка), број 184, XVII век, стр. 466–476 (издање: Novaković 1886: стр. 188–202). Међу овим преписима постоје разлике које говоре о два подваријантама, од којих једна припада никољачком препису, а друга, са мање-више слагања, посведоченим у остала два преписа.

Друга верзија позната је у два српска преписа: Београд, Патријаршијска библиотека, број 343, последња четвртина XVII века, 466а–469б; Београд, Архив САНУ, број 147, XVII–XVIII век, 213а–217а (издање: С. Новаковић, *Примери књижевности и језика старога и српско-словенскога*, Београд 1904³, 502–504) У препису *Слова* у збирци Патријаршијске библиотеке број 343 исписан је наслов за разлику од преписа из збирке Архива САНУ у коме се теј део апокрифа није сачувао. Наведени наслов је неубичајено дуг и гласи: Слово прес(в)етне к(огороди)це ω оуспенї. Биденне григорна еписквпа. чедотворца како придоше ї еписквпа аї ап(о)с(то)ла на шбалацехъ иже рече х(ристо)с ап(о)с(то)ломъ тако подобаетъ вамъ на васако лето приходити ва празникъ ї ва їеросалиц[ь].

Између текстова ова два преписа разлике су врло ретке. Једна од њих стоји на самом уводу. У препису АСАНУ каже се да се арханђео Гаврило јавио Богородици 12. августа, а у препису ПБ тај датум је 15. августа. Када се наводе имена три епископа који су се појавили пред Богородицом, у препису АСАНУ име првог од њих је Дионисије, а у другом препису то је Дионисије Ареопагит. Иако се у овој варијанти не спомиње долазак апостола на облацима, као што је сликовито описано у другим саставима, у наслову ипак стоји да су они заједно са три епископа стигли на облацима.

Док је *Слово Јована Богослова о Богородичином успењу* тематски у целини посвећено догађају Богородичиног одласка из земаљског живота, са ширим сценама у којима су изнета и нека драматична збивања, у апокрифу *Како апостол Тома подиже панаџију* све је наративно и композиционо сведеније и сижејно другачије наглашено. Први апокриф срочен је тако да је приписан Јовану Богослову, који у личном казивачком тону саопштава у појединостима читав ток Богородичиног успења. Мотив путовања на облацима ту се јавља у

више наврата. Примивши глас од арханђела Гаврила да се Богородица спрема за свој одлазак у други свет, она је стала да се моли Христу да јој пошаље Јована Богослова, као и остале апостоле како би се веселила са њима. У даљем току нарације истакнуто је да је Јован Богослов први дошао Богородици на облацима док се она још молила: „Док се она мољаше, дођох ја Јован из Ефеса на облацима захваћен Духом Светим. И постави ме на место где беше мати Господња” (*Novozavetni* 2005: 334). Увођење Јованово у даљи след остварен је услов да он постане кључни сведок Богородичиног успења који од тог тренутка преузима улогу наратора.

Свети Дух јавио се Јовану Богослову наговештавајући му долазак и осталих апостола, којима је потом саопштио да треба да уседну на облаке и да се сви састану у Витлејему:

„Сви заједно на облаке уседнувши са свих крајева васељене окупите се у светом Витлејему: ти, Симонопетре из Рима, Павле из Ивилона, Томо из Индије унутрашње, Јакове из Јерусалима, Андреја, брата Петров, Филипе, Луко, и, Симоне Кананејцу, и други почивши који ћете Светим Духом устати из гроба” (*Novozavetni* 2005: 335).

По истом моделу долетања на облацима у Витлејем почињу да стижу један за другим сви апостоли. Када се спомиње долазак апостола Петра, у дочаравање његовог путовања на облаку уведени су детаљи који нијансирају читаву слику начина кретања: „Петар на облак стаде између неба и земље, Светим Духом потпириван, како приличи светом апостолу” (*Novozavetni* 2005: 335).

Богородичина жеља да чује од сваког апостола на који начин јој је дошао и да изнесу свој лични доживљај путовања на облацима. У низу казивања сваког апостола понаособ обликују се по сродном моделу монолози у којима се понавља устаљени начин захватања облацима покретаних Светим Духом. Уз навођење тренутка и места у коме их је глас са неба затекао и потом осенио и подухватио облак како би их пренео у Витлејем, своје утиске Богородици износе апостоли Јован, Петар, Павле, Тома, Марко, Јаков, Матеј и Вартоломеј. Мада је различита удаљеност места у којима су се апостоли нашли у тренутку јављања Светог Духа, који их је позвао да иду на поклоњење и испраћај Богородице, стиче се утисак да је брзина кретања облака била таква да је њихов долазак остварен безвремено. То се иначе подудара са схватањем средњовековног човека о прожимању времена које непрекидно траје.

Свети Дух је учинио да се апостоли заједно са Богородицом на одру пренесу на облацима из Витлејема у Јерусалим како би се избегао гнев јеврејских свештеника јер су им сметала чуда која су се догађала пред њиховим очима. Најупечатљивије чудо у самом Јерусалиму збило се када је један Јеврејин хтео да збаци ковчег са Богородичиним телом, које су носили апо-

столи и када му је анђео мачем одсекао руке, а апостол Петар га поучио како да затражи милост, после чега су му руке поново састављене. Након ових чуда свих дванаест апостола са телом Богородице „изненада облак светао по-дхвати” (*Novozavetni* 2005: 343) преносећи их у рај.

У првој верзији апокрифа *Како апостол Тома подиже панатију* сцене су сведене на два догађаја. Први се односи на сусрет на облацима апостола Томе и Богородице на њеном путу ка рају. Његово кашњење да стигне из Индије у Јерусалим у време испраћаја Богородица је оправдала дарујући му појас, или, како је за ту реч наведено у препису Патријаршијске библиотеке „зуница”, као ретка потврда народног архаизма. Друга сцена смештена је у Јерусалим у коме су апостоли желели да одбаце апостола Тому од себе и да га обрете међу јеретике, јер није стигао на заједнички испраћај Богородице. Уверљивост његовог оправдања најбоље се потврдила у показивању дарованог појаса. Мотив путовања на облацима у овом апокрифу споменут је на самом почетку, где је истакнуто како су апостоли заједно са анђелима стигли на окупљање у Јерусалиму.

Сваки од наведених примера са мотивом путовања на облацима послужио је оживљавању небеског простора на динамичан и маштовит начин. Исти мотив показује уметничка својства фантастике у трагању за могућностима преношења са једног на други крај земље, као и у приближавању небеског и земаљског. Ликовна непосредност у приказивању путовања на облацима Богородице, анђела и апостола могла је послужити као добра подлога попут средњовековних ерминија приликом фреско сликања сцена које се тичу небеских простора и дочаравања кретања по њему. Китњаста бели облаци могу се видети на зидовима цркава како се налазе најчешће испод ногу појединих апостола, али и других светих чије су душе у рају, указујући на непрестано кретање небеским просторством.

У додатку се доносе приређени текстови *Слова Јована Богослова о Богородичином успијењу* према препису из збирке манастира Хиландара број 651 и прве верзије апокрифа *Како апостол Тома подиже панатију* на основу два преписа, Патријаршијске библиотеке у Београду број 219 и преписа из збирке манастира Никољца број 52. Текст друге верзије овог апокрифа приређен је према препису Архива САНУ број 147.

Хиландар, број 651, 111а–123б

(111а) С(ВЕ)Т(А)ГО АП(О)С(ТО)ЛА ІОАННА Б(О)ГОСЛОВА. СЛОВО НА ПРЪЧ(Ь)СТНОЕ ОУСПЕНІЕ
ПРЪС(ВЕ)ТЫЕ БЛА[Д]Ы[Ч]ИЦЕ НАШЕЕ Б(О)ГОРОДИЦЕ И ПР(И)СНОД(Ъ)БЫ МАРІЕ.

Б(лаго)сл(о)ви о(тъ)чѣ:~

С(ве)таа и прѣслав'наа б(огороди)ца и пр(и)снод(ѣ)ва марїа по обычаю на с(ве)ты гробъ г(оспод)а нашего і(со)у(се) х(рист)а ходещїи еже кадити. и поклоняющїи с(ве)тѣи колѣнѣ скон, || (111б) молаше из нѣе рождѣшаго се с(ы)на х(рист)а б(ог)а нашего. еже настоещаго житїа хот[ь]рѣшивши се, къ нѣмоу прїити. Видѣше же ю юудее ходещоу на с(ве)тїи гробъ, припадоше къ архїерееволь, г(лаго)люще. іако марїа по вѣсе д(ь)нїи ходитъ на гробъ.

призваше же архїерее стражники ихже вѣхъ поставили не дати приходити на гробъ тѣи с(ве)тїи, николюже. и вѣпрашахоу о нѣм(ь), аще нѣина тако ис(тъ). страже же хот[ь]вѣшавше рѣще, іако ничесиже когда таково видѣхомъ. б(ог)оу оумратившоу оуеса ихъ, еже чьстнаго не приходженїа не видѣти.

Въ єдин же хот[ь] д(ь)нїи петкѣ соушоу, прїиде на гробъ по обычаю с(ве)таа марїа б(огороди)ца. и м(о)л(н)твоу єи творещи, архагг(е)ль гаврїилъ съш[ь]дъ къ нѣи р(е)чѣ. радоуи се рождѣшїа х(рист)а б(ог)а нашего. м(о)л(н)тва бо твоя на н(е)б(е)са възъш[ь]дѣшїи, къ рождѣшомъ се ис тебе. || (112а) и ты н(ы)ниа по прошенїю твоемоу. оставльши миръ съ, на н(е)б(е)са идѣши къ твоемоу с(ы)ноу на живцотъ истинныи и непрѣменяемьи прѣходиши.

Слышавши же се хот[ь] архагг(е)ла гаврїила, и възврати се възпетъ въ ви-флеєль, идоущи съ собою три д(ѣ)вы еже єи слоужахоу. р(е)чѣ же къ д(ѣ)вамъ, принесѣте ми каднаницоу да пом(о)лю се. и приннесоше по заповѣданномоу нѣмъ. и пом(о)л се рекши.

г(оспод)и мои і(со)у(се) х(рист)е. изволен родити се хот[ь] мене великые ради твоеє бла(а)гости. оуслыши гласъ мои, и послан н(ы)ниа ап(о)с(то)ла іоанна, да оузрѣвши и начноу радovati се. и послан мнѣ с(ве)тыє ап(о)с(то)лы свое проповѣдоущїих[ь] по възселеннѣи прѣс(ве)тоє нѣе твое, на нѣи же ис(тъ) къждо странѣ. и нже оуже настоеще житїе оставльших[ь] и к тебе єдиномоу прѣш[ь]дѣшїих[ь]. с(ве)тынѣмъ твонѣмъ повелѣнїемъ. да сих[ь] видѣвши, б(лаго)сл(о)влю || (112б) многоухвалное нѣе твое. оуповаю бо іако послоушати мене нѣмаши рабоу свою о възсемъ.

И(о)лещи же се єи, прїидох(ь) азъ іоаннь. д(о)ухоу с(ве)томоу възсхитившоу ме на облацѣ хот[ь] ефеса. и поставившъ ме на мѣстѣ нѣже лежаше мати г(оспод)на. възш[ь]дъ же къ нѣи, прославль рождѣшаго се из нѣе. и рѣхъ, радоуи се м(а)ти г(оспод)на. рождѣшїа х(рист)а б(ог)а нашего. и весели се іако съ велнею славою хот[ь]ходиши хот[ь] житїа сего. и прослави с(ве)таа марїа б(ог)а, зане прїидох[ь] азъ іоаннь къ нѣи. поменуоуъ г(лаго)ль г(оспод)нѣ рекши. се м(а)ти твоя, и се с(ы)нѣ твон. и три д(ѣ)вы прїидоше и поклоннше ми се. и г(лаго)ла ми м(а)ти г(оспод)на. сътвори м(о)л(н)твоу. и възложн кадило и пом(о)л се тако рекъ. г(оспод)и і(со)у(се) х(рист)е сътворен чюдеса, и н(ы)ниа сътвори чюдеса прѣд[ь] рождѣшею те. и нзыдѣтъ м(а)ти твоя житїа сего. и оустрашет се распън'шен те, и невѣровавшен въ те.

и іако сътвори хъ м(о)л(н)твоу. || (113а) г(лаго)ла ми с(ве)таа б(огороди)ца марїа. приннеси каднаницоу. и прїєдшїи каднаницоу и рече. г(оспод)и съврѣши о мнѣ єлико ми се єси

оубѣшала прѣжде даже не възыде на н(е)в(е)са. јако егда прїидет(ь) изышьствїе твоє от[ь] житїа сего. прїидеши ты и мнѡжѣство агг(е)ль твоих[ь] съ славою мнѡгою къ мнѣ.

и г(лаго)лахъ къ нѣи азъ іѡаннѣ. прїидеть г(оспод)ь нашъ і(со)у(сь) х(ристо)с и б(ог)ъ нашъ, и оузриши и јакоже ти се ис(тъ) оубѣшала. и от[ь]вѣщавши с(ве)таа мларїа рече мн. юуден свѣтъ створилн соутъ съ клетвою. јако егда изыдетъ д(оу)ша моа, да съжеоут(ь) тѣло мое. и от[ь]вѣщавъ рѣхъ ен. не имать видѣти нстаѣнїа прѣч(н)стое и ч(ь)ст(ь)ное тѣло твоє. от[ь]вѣщавши же с(ве)таа мларїа р(е)че къ мнѣ. принеси каднаницоу и вѣложн кадїло, и створи м(о)л(н)твоу.

и семоу бывшоу, быс(тъ) глас(ь) съ н(е)в(е)се г(лаго)лю еминь. и слышаш(ь) азъ іѡаннѣ г(а)сь. и р(е)че мн с(ве)тын д(оу)хъ. іѡанне оуслыша ли г(а)сь р(е)чѣнїн. || (113б) на н(е)в(е)сех(ь). и окончаш(ь) м(о)л(н)твоу. и от[ь]вѣщавъ рѣхъ, ен г(оспод)н слышаш[ь]. и г(а)с иже слыша. сказоуеъ пришьствїе б[оу]доущее братїе твоєе. ап(о)с(то)ль и с(ве)тыных(ь) сила, јако прїидоут(ь) къ вамъ д(ь)н(ь)сь.

азъ же іѡаннѣ о семъ м(о)лахъ се. и с(ве)тын д(оу)хъ рече къ ап(о)с(то)ломъ. вѣси възкоупѣ на облакъ вѣсѣдше, от[ь] кон(ь)ць вѣселенные съверете се въ с(ве)тѣмъ ви-флеелѣ. ты сїмоне петре, из рима. павле, от[ь] тиверїана. фомла от[ь] индїе вѣноутрѣннанишее. іакѡвъ от[ь] іер(оу)с(а)л(н)ма. андреа братъ петровъ. филїппъ. лоука. и сїмонъ кананен.

почивше, и възставше от[ь] гробъ с(ве)тынмъ д(оу)хоумъ. къ нимъ же и р(е)че. не мните јако възскр(ь)сенїе ис(тъ) н(ь)нїа. нь сего радн възстаете из' гробъ да идете на цѣлованїе и чьсть и чюдо м(а)тере г(оспода) и б(ог)а и сп(а)са вашего. јако д(ь)нъ приближи се възсхожденїа ие на н(е)в(е)са.

марко же и еше сын такожде изъ алеѣандрїе прїиде. || (114а) и съ прочимн ап(о)с(то)лы, јакоже рекох[ь], от[ь] коеждо страны къждо. и петръ възетъ быс(тъ) на облацѣ ста междоу н(е)бомъ и землюю с(ве)тынмъ д(оу)хоум(ь) подпираемъ. п[о]добенѣ же и вѣсѣмъ ап(о)с(то)ломъ, и тѣмъ възхышеномъ бывшемъ на облакохъ, оберѣтохомъ се съ с(ве)тынмъ петром(ь). и тако с(ве)тынмъ д(оу)хоумъ възкоупѣ вѣси прїидохомъ. и приш[ь]дше къ м(а)т(е)ри г(оспода) и б(ог)а и сп(а)са нашего, поклон'ше се рехом(ь) ен не бон се ни скрѣби, г(оспод)ь б(ог)ъ родивын се от[ь] тебе изводит' те от[ь] н(ь)нїашнаго житїа съ славою.

и възрадовавши се о б(о)сѣ сп(а)сѣ нашемъ, възвѣде се и сѣде на одрѣ, и г(лаго)ла къ намъ. н(ь)нїа извѣстнхъ се јако прїидет(ь) оучитель вашъ и б(ог)ъ съ н(е)в(е)се и виждоу его. и тако и зрѣшоу се настоещаго житїа, јакоже видѣхъ вас(ь) приш[ь]дшїихъ. обате хоцоу да мн повѣсте, како разоумѣвше от[ь]рѣшенїе мое от[ь] тѣ||лесе (114б) сего и прїидосте къ мнѣ. и от[ь] кыих[ь] странъ и въ колиць прїидосте. зане тако ускористе на мое поспѣшенїе. не оутан бо мене рожден се из мене, г(оспод)ь і(со)у(сь) х(ристо)с б(ог)ъ вѣсѣхъ.

и от[ь]вѣщавъ петръ р(е)че къ ап(о)с(то)ломъ, къждо емаже с(ве)тын д(оу)хъ възвѣдїи и јакоже заповѣда намъ, възвѣсты намъ м(а)т(е)ри г(оспода) б(ог)а нашего. от[ь]вѣщавъ же азъ іѡаннѣ и рѣхъ. азъ егда възсхождахъ въ с(ве)тын ол'таръ слоужбоу створити въ ефесѣ. д(оу)хъ с(ве)тын г(лаго)ла мн, јако приближи се врѣме прѣставленїа м(а)т(е)ре г(оспода) б(ог)а твоего. понди въ ви-флеелѣ на цѣлованїе ие. и облакъ свѣтлъ възхыти ме, и постави ме въ двѣрехъ надеже лежнши.

и петръ р(е)че. и азъ въ римѣ живїи, къ оутрѣнници слышаш[ь] г(а)сь, с(ве)тымъ д(оу)хоумъ г(лаго)лющъ къ мнѣ. јако м(а)ти г(оспода) б(ог)а твоего, врѣмени приближившоу се прѣставленїа

ієє. нди въ вн-ф-леємъ || (115а) на цѣлованіе ієє. и се облакъ свѣтлъ въсхыти мє, и въ дверех[ь] нд[є]же лежиши постави мє. и видѣхъ и прочее ап(о)с(то)лы на облацѣх[ь] гредоушєє къ мнѣ. и г(а)сь г(лаго)лющъ. въси ндѣте коупно въ вн-ф-леємъ.

от[ь]вѣщавъ же и павъ р(е)чє. и азъ въ градѣ от[ь]стоєицимъ от[ь] рима не малом(ь) растоаніємъ живѣи. тиверіонстѣи странѣ нарицаемѣи. слышах[ь] с(вє)тын д(оу)хъ г(а)с(о)мъ г(лаго)лющъ къ мнѣ. м(а)ти г(оспода) б(ог)а твоего оставяаетъ миръ съ. на н(є)б(є)са прѣставленіа тєчєніє творитъ. понди въ вн-ф-леємъ на целованіе ієє. и се облакъ свѣтлъ въсхыти мє, и постави мє идеже лежиши.

от[ь]вѣщавъ же ф-ома р(е)чє. азъ индїнскыє страны прош[ь]дѣ по проповѣдн. х(р)исто)вою бл[а]г[о]дѣт[ь]г[и]о оутврѣждає. и с(ы)нъ от[ь] сестри царичины именовъ давданъ, мною хотє знаменати се въ полатѣ. и вънезапоу д(оу)хъ с(вє)тын г(лаго)ла къ мнѣ. и ты ф-ома || (115б) нди въ вн-ф-леємъ на целованіе матере г(оспода) твоего, іако прѣставленіє на н(є)б(є)са творитъ. и се облакъ свѣтлъ въсхыти мє и постави мє при васъ.

от[ь]вѣщавъ же марко р(е)чє. и азъ по законоу въ третїи час(ь) д(ь)не, въ александрьсцѣмъ градѣ м(о)л(н)твоу творах[ь], егда мє с(вє)тын д(оу)хъ въсхыти прив[є]де къ вамъ.

от[ь]вѣщавъ же іаковъ р(е)чє. мнѣ въ ієр(оу)с(а)лимѣ соуцоу. с(вє)ты д(оу)хъ повелѣ ми г(лаго)лє, боуди въ вн-ф-леємѣ, іако м(а)ти г(оспода) твоего прѣставленіє творитъ. и се облакъ сїающъ въсхытнвъ постави мє прѣд[ь] вами.

от[ь]вѣщавъ же и мат(ь)-фєи г(лаго)лє. и азъ прославих[ь] и славию б(ог)а. іако соушъ ми въ морн вляюу сє и възмоушъшоу сє вьнами. вънезапоу облакъ свѣтлъ осѣни, и вьнєніє моутное прѣстави на тихость. мене же въсхышъ постави прѣд[ь] вами.

от[ь]вѣщашє же такожде и нже прѣжде ош[ь]дъшен, калко (116а) и ты прїидоше.

И варфоломѣи р(е)чє. азъ въ фивандѣ бѣхъ проповѣдоує слово. и се д(оу)хъ с(вє)тын г(лаго)ла къ мнѣ. м(а)ти г(оспода) твоего оставльшїи н(ы)ныашнаа въ вышнаа сєлєніа прѣставленіє творитъ. нди оубо на цѣлованіе ієє въ вн-ф-леємъ. и се облакъ свѣтлъ въсхыти мє прѣд[ь] вами постави.

Ѣа вьса исповѣдаше с(вє)тын ап(о)с(то)лы како прїидоше къ б(огороди)ци. и котороу къзныю. и въздвигшїи роуцѣ на н(є)бо пом(о)ли сє г(лаго)лющи. кланяю сє и хвалю и славию многохвалное и мє твое г(оспод)и. іако призрѣль єси на смѣреніє рабѣ твоєи. и сътвориаш єси мнѣ велико и мє сианѣ, и сє блажєтъ мє въси роди.

и по м(о)л(н)твѣ р(е)чє ап(о)с(то)ломъ, възложитє кадило и сътворитє моантвоу. и помолшнми сє нмъ, гроумъ быс(ть) съ н(є)б(є)се. и прїидє г(а)с(т)рашнъ іако от[ь] колєсниць, и сє мнсожьство вон агг(є)льскыих(ь). и г(а)сь || (116б) іако с(ы)на ч(а)овѣ)а слышанъ быс(ть). и сєрафїи окр(ь)стѣ храмнны стоахоу идеже с(вє)таа лежаашє и непорочнаа м(а)ти и пр(и)снод(ѣ)ваа.

Ѣа же въси соуши въ вн-ф-леємѣ видєщєє страшнаа и оужаснаа чюдєса. и въш[ь]дѣше въ ієр(оу)с(а)л(н)мъ възвѣстише вьса чюдєса бывшаа. и громоу бывшоу, вънезапоу яви сє сл(ь)н(ь)цє и лоуна окр(ь)стѣ домъ. и съборъ прьвеньць с(вє)тыих(ь) прїидє. и сташє въ чьлѣ прѣс(вє)тѣи. и видєщє же въси знаменіа многа бываємаа. слѣпїє прозирающе. глуухыє слышєщє. прокажєныє очищаємыи. и бѣсныє исцѣлаємыи. и вьсакъ иже бѣше въ недоузѣ и єзе прикасающ(є) сє вьнеюдоу стѣнах[ь] храмннѣ съ вѣроу вьпїошє.

с(вє)таа марїє рождшїа х(р)ист)а б(ог)а нашего пом(н)лоуи ны, и абїє исцѣлевахъ. мноу же народъ от[ь] і(є)р(оу)с(а)л(н)ма и от[ь] коєгождо от(ь)чєствїа м(о)л(н)т(ь)выи радн

приш[ь]дъше, и оуслышавше || (117а) бываемая въ ви-фелемѣ матерію господьнюю знаменїа, прїидоше на оно мѣсто различными недоугты одръжнїи просече исцѣленїа.

Быс(ть) же радость велиа и неизр(е)нна въ тѣ д(ь)нь, сот[ь] множества исцѣлѣвшїих[ь], и прозрѣвшїих[ь]. и славїаху х(рист)а б(ог)а нашего, и того прѣт(н)стоу ю м(а)т(е)рь. въ(ь)сь же іер(о)с(а)л(н)мъ въ ви-фелемѣ приш[ь]дъше, хвалами и пѣсньми д(о)уховными веселещ(е) се възвращаху се. іерен еже юденсїи въкоупѣ съ людьми своими, оуднвиш(е) се о бываемых[ь]. завистїю тешкою възбѣснвиш(е) се. и пакы соуточно мислю съвѣлѣ сътворше, мышлаху послати на с(ве)тоу ю и на с(ве)тые ап(о)с(то)лы въ ви-фелемѣ. и множество юден събрав се. оустрьмленїе на ви-фелемѣ твораху. и іако быкше сот[ь] пьприща единого, оузрѣше видѣнїе страшно. и сот[ь] страха спншем се ногами нхъ, въспет' || (117б) възвратиш(е) се въ своа си. и въсеірашно видѣнїе повѣдаше архїересом(ь). Они же паче раждегоше се іаростїю. и идоше къ игемону въпїюще и г(лаго)люще. погыбе еззыкь юденскын сот[ь] жены сеи. сот[ь]женн сїю сот[ь] ви-фелема и сот[ь] епархїе іер(о)с(а)л(н)м'ские.

игемон же оужаснъ бывъ, іако слыша чюдеса, р(е)те къ нимъ. азъ ни сот[ь] ви-фелема изгоню юе, ни же сот[ь] много мѣста. ноудене же паче въпїюще, сп(а)сенїемъ кесара тиверїа заклиннахъ его, іако да ап(о)с(то)лы из ви-фелема сот[ь]женеть. аще ли же сего не сътвориши рѣше, навадимъ на те кесароу тиверїю. приноужден же посла тысоушника на ап(о)с(то)лы въ ви-фелемѣ.

с(ве)тын же д(о)ухъ г(лаго)ла къ ап(о)с(то)лом(ь) и къ м(а)т(е)ри г(о)сподьни. се игемонъ послаа кес(ть) тысоушника на вы. юудеом бо въставшемъ на вы. изыш[ь]дъше оубо из ви-фелема не бонте се. се бо въ облацѣх[ь] про|бождоу (118а) ви въ іер(о)с(а)л(н)мъ. сила бо о(ть)ца и с(ь)на съ мною и съ вами кес(ть).

Въставше же с(ве)тын ап(о)с(то)лы изыдоше из домоу. носеще одръ вл[а]д[ь]ч[ь]ице б(огороди)це. и оустрьмленїе твореще въ іер(о)с(а)л(н)мъ. и абїе іакоже р(е)те с(ве)тын д(о)ухъ на облацѣх[ь] въсхїшени обрѣтохом се въ іер(о)с(а)л(н)мѣ въ домоу пр(ѣ)т(н)стїе б(огороди)це. и ставше м(о)л(н)тву сътворихом[ь] на петъ д(ь)нїи не почивающе. егда же донде тысоушникъ въ ви-фелемѣ, не обрѣте тоу м(а)т(е)ре г(о)сподьнїе ни ап(о)с(то)лы. и томлаше ви-фелемїани г(лаго)ле къ нимъ.

не вы ли вънидoste къ игемону и къ іересомъ. г(лаго)люще въса бывшаа знаменїа и чюдеса. іако приша соутъ ап(о)с(то)лы сот[ь] въсѣх[ь] странъ, то збо где н(ь)на соутъ. прїидѣте ндеемъ къ игемону въ іер(о)с(а)л(н)мъ. не в[ѣ]дѣаше бо тысоушник(ь), іако ап(о)с(то)лы и м(а)ти г(о)сподьна иша соутъ въ іер(о)с(а)л(н)мъ.

поем же оубо тысоушникъ съ ви-фелемїани. въниде къ игемону г(лаго)ле. іако ни еднїного (118б) обрѣтох(ь). по петых же д(ь)нехъ, оув[ѣ]дѣ игемонъ, и іерене, и вси граждане. іако въ своелъ домоу ес(ть) въ іер(о)с(а)л(н)мѣ м(а)ти г(о)с(подь)на и съ ап(о)с(то)лы.

Быше же тоу пакы знаменїа и чюдеса. и мсожество мсужъ и жень и д(ѣ)в(н)иць събравш(е) се въпїаху г(лаго)люще. с(ве)таа д(ѣ)во рождышїа х(рист)а б(ог)а нашего, не забовди рода чл(овѣ)тскаго. сим же бывающимъ, наипаче двнжоуци(е) се людїе іуденсїи съ іерен. и възъмше дръва и огонь, нападоше хотеще пожещи домъ ндеже вѣ м(а)ти г(о)сподьна съ ап(о)с(то)лы. игемон же стоаше нздаалече зре, позорн дѣе. іако тѣтїю прїидоше къ дверемъ дома людїе юденсїи. се вънезапоу сила огньнаа изыш[ь]дъшїи извъноутрѣ съ агг(е)лом(ь). попалн мсожств(о) много людїи юденскын[ь]. и быс(ть) въ всѣмъ градѣ страх[ь] велїи. и вси

вѣрныи славахоу б(ог)а рождшаго се изъ ние. егда же видѣ игемонь вѣса бывшаа, || (119а) вѣзъпи прѣд[ъ] вѣсѣмн людми г(лаго)люе.

Бъ истинноу с(ы)нь б(о)жїи кс(тъ) рожден се от[ъ] д(ѣ)вы. егоже вы прогнати непщевасте. знаменїа бо сїа истиннаго б(ог)а свѣ. быс(тъ) же раздѣленїе междуу людми. и мнози въ нде г(оспод)а нашего і(со)у(са) х(рист)а вѣроставше, о бывшїихъ знаменїихъ[ъ]. таже яко быше вѣса сїа. с(ве)тою и славною и пр(н)снод(ѣ)вою мариєю м(а)т(е)рїю г(оспод)а нашего. соушемъ ап(о)с(то)лом(ъ) съ нєю въ іер(оу)с(а)л(н)мѣ, рече с(ве)тын д(оу)хъ. вѣсте яко въ нед[ѣ]лю прїеть бл(а)говѣщенїе д(ѣ)ваа мариїа от[ъ] арханг(е)ла гавріила. и въ нед[ѣ]лю роди се сп(а)съ въ вифлемеѣ. и въ нед[ѣ]лю чеда іер(оу)с(а)лїм'скаа съ ванемъ изыдоше противоу і(соу)соу въ срѣтенїе его, г(лаго)люще осанна въ вышнихъ[ъ]. б(лаго)сл(о)вень гредїи въ нде г(осподь)нє. и въ нед[ѣ]лю вѣскр(е)се изъ мрѣтвнхъ[ъ] х(ристо)с. и въ нед[ѣ]лю пакы илать прїити и соудити живым(ъ) и мрѣтвнмъ. сице оубо въ нед[ѣ]лю илать прїити съ н(е)вес(ъ) въ славѣ и чьсти, прѣставленїа ради с(ве)тые д(ѣ)вы || (119б) рождшєн его.

и въ тоу нед[ѣ]лю г(лаго)ла м(а)ти г(о)с(подь)на къ ап(о)с(то)лом(ъ). вѣзложите кадило яко г(осподь) гр[е]дѣть съ вон агг(е)льскымн. и се г(осподь) къ нимъ съннде на прѣстолѣ херувїм'сѣмъ. и вѣсѣмъ м(о)л(н)тву творещимъ, яви се бестнсьно множество агг(е)ль съ ним(ъ). и свѣтло знаменїе прѣд[ъ]ходе на с(ве)твю д(ѣ)воу пришьствїемъ єдинороднаго с(ы)на. и вѣзглашь къ м(а)т(е)ри р(е)чє г(осподь), мариє. она же от[ъ]вѣща, се азъ г(оспод)и. и р(е)чє еи г(осподь) не скрѣви. нь да в(е)селит се ср[ъ]д[ъ]це твое и радоует се. обрѣла бо еси бл[а]г[о]д[ѣ]ть. и вндѣ славоу люю, юже илать съ от(ъ)цемъ мнмъ.

и вѣзрѣвшїи с(ве)таа мариїа б(о)жїїа м(а)ти, видѣ славоу на немъ, еюже оумъ ч(л)овѣ)тъ не можеть сказати ни же разоумѣти. г(осподь) же къ нєи р(е)чє. се от[ъ] н(ы)на боудеть тѣло твое ч(ъ)ст(ъ)ное прѣложено на ран. и с(ве)таа твоя д(оу)ша на н(е)б(е)са въ скровница от(ъ)ца. въ свѣтлость идеже кс(тъ) мирь и веселїе. от[ъ]вѣщавшїи же р(е)чє с(ве)таа къ || (120а) нємоу. наложи десницю твою и б(лаго)сл(о)ви мє. и прострь г(осподь) ч(ъ)ст(ъ)ноу десницю свою и б(лаго)сл(о)ви ю. она же дръжещїи лобызаше ч(ъ)ст(ъ)ноу его десницю. г(лаго)лющи.

кланїю се десници сен сътворшон н(е)бо и землю. м(о)лю многохвалное нде твое х(рист)е б(о)ж(е) ц(а)роу вѣкъ. єдинороднїи с(ы)не от(ъ)ць прїиди равоу твою. изволивн родити се от[ъ] мене смѣренныє, сп(а)сенїа ради рода ч(л)овѣ)ца, занє изр(е)ченное твое съмотренїе. вѣсакомоу же ч(л)овѣ)коу призывающъ, или нарицающоу нде рабы твоее подаждь ємоу помощь твою.

сїа еи г(лаго)лющїи, пристоупльше ап(о)с(то)лы къ ногама еи, и поклон'ше се рѣхвом[ъ]. м(а)ти г(осподь)на. остави вѣсемоу мироу б(лаго)сл(о)венїе, яко от[ъ]ходнши от[ъ] нєго. б(лаго)сл(о)вила бо его еси и вѣскрѣсила погыбшїи. рождшїи свѣтѣ вѣсемъ.

пом(о)ливши же се м(а)ти г(осподь)на, приложи своен м(о)л(н)твѣ сїа. б(о)ж(е) нже ради без'мѣрныє твоеє бл(а)гости и ч(л)овѣ)колюбїа съ н(е)б(е)се пославїи єди||нороднааго (120б) твоего с(ы)на, вѣселити се въ смѣрен'ное мое тѣло. и родити се от[ъ] мене, пом(н)лоуи вѣс(ъ) мирь свон. и вѣсакоу д(оу)шоу нарицающоу нде твое с(ве)тое и бл(а)гое. да прославлена боудеть рождшїа.

и пакы помолвши се р(е)чє. х(рист)е ц(а)роу н(е)б(е)сннн, с(ы)не б(ог)а живаго. прїиди вѣсакоу ч(л)овѣ)ка призывающаго нде твое с(ве)тое и благоє. да прославлена боудеть рождшїа те. еше же пом(о)лившїи се сїє приложи г(лаго)лює. нже вѣса можешн на н(е)б(е)сн и на землн и се м(о)ленїе прїиди м(о)лю нде твое с(ве)тое. на вѣсако врѣме и мѣсто идеже бываєт(ъ)

ПАМЕТЬ ИМЕНИ ТВОЕГО, С(ВЕ)ТИ МѢСТО ОНО И ПРОСЛАВЛЯЮЩИХ ТЕ ПРОСЛАВИ ИМЕНЕМЪ МОИМЪ. ПРИЕМАЮ ТАКОВЫЕ НА ВЪСАКО ПРОШЕНІЕ. И М(О)Л(Н)ТВОУ И ОБѢТЬ.

СИЦЕ ЖЕ ЕН М(О)ЛЕШИ СЕ, Г(ОСПОД)Ь Р(Е)ЧЕ КЪ НИИ. ВЕСЕЛИ СЕ И ДА РАДОУЕТ СЕ СР[Ъ]Д[Ъ]ЦЕ ТВОЕ. ВЪСАКА БО БЛ[А]Г[О]Д[Ѣ]ТЬ И ВЪСАКЪ ДАРЪ ДАН ТИ БЫС(ТЬ) О(ТЬ)ЦЕМЪ Н(Е)Б(Е)СНЫМЪ И МНОЮ И С(ВЕ)ТЫИМЪ || (121а) Д(ОУ)ХОМЪ. И ВЪСАКА Д(ОУ)ША ТАЖЕ ИМЕ ТВОЕ ПРИЗОВЕТЪ, НЕ ИМАТЬ ПОСТИДѢТИ СЕ. НЪ ОБРѢЩЕТЪ М(Н)Л(О)СТЬ И ОУТѢШЕНІЕ, И ЗАСТОУПЛЕНІЕ И ДРЪЗНОВЕНІЕ, И ВЪ Н(Ы)НИШНИИ ВѢКЪ И ВЪ БОУДОУЩИИ. ПРѢД[Ъ] О(ТЬ)ЦЕМЪ МОИМЪ Н(Е)Б(Е)СНЫИМЪ.

ОБРАЩА ЖЕ СЕ КЪ ПЕТРОУ Р(Е)ЧЕ Г(ОСПОД)Ь, ПРИСПѢ ВРѢМЕ НАЧНИ ПѢНІЕ. ПЕТРОУ ЖЕ НАЧЫШОУ ПѢНІЕ, ВЪСЕ СИЛЫ Н(Е)Б(Е)СНЫЕ ОУТ[Ъ]ПѢВАХЪ АЛЛІЛОУІА. И ТОГДА ЛИЦЕ М(А)Т(Е)РЕ Г(ОСПОД)ЬНЕ ПРОСЪВТѢ СЕ ПАЧЕ СВѢТА. И ВЪЗВЕДШИ СЕ, СВОЕЮ РОУКОЮ БЛ(АГО)СЛ(О)ВИ КОЕГОЖДО АП(О)С(ТО)ЛА. И ВЪЗДАХОМЪ ВЪСИ СЛАВОУ Х(РИСТ)ОУ Б(ОГ)ОУ. ПРОСТРЪ ЖЕ Х(РИСТО)С РОУЦѢ И ПРИНЕТЪ С(ВЕ)ТОУЮ И НЕПОРОЧНОУЮ ИЕ Д(ОУ)ШОУ. ВЪ ИСХОЖДЕНИ ЖЕ С(ВЕ)ТЫЕ Д(ОУ)ШЕ ИЕ, ИСПЛЫНИ СЕ ВОИЕ БЛ(А)ГЫ И НЕИЗР(Е)ЧЕННА СВѢТА МѢСТО ОНО. И СЕ ГЛ(А)СЪ БЫС(ТЬ) СЪ Н(Е)Б(Е)СЕ Г(А)ГОЛАЕ. БЛ(А)ЖЕННАА ТЫ ЕСИ ВЪ ЖЕНАХ[Ъ]. И ПРИСТОУПЪ ПЕТРЪ, И ПАВЪЛЪ, И Ф(О)МА. И ПРОУИИ АП(О)С(ТО)ЛЫ. ОБЛОБИЗАХОМЪ Ч(Ъ)СТНѢИ НОЗѢ ИЕ, ТАКО ДА СЕ БЫХОМЪ ОС(ВЕ)ТНИИ ОУТ[Ъ] НИЕ, МЫ ОБА НА Д(Е)СЕТЕ. || (121б) Ч(Ъ)СТНОЕ ЖЕ И С(ВЕ)ТОЕ ТѢЛО ЕЕ НА ОДРЬ ВЪЗЛОЖИВШЕ ПОНЕСОХОМЪ. И СЕ НОСЕЩИИМЪ МАМЪ, СВЕРЕННЪ НѢКЫИ. ИМЕНЕМЪ ИСОФОНІА. КРѢПКЪ СЫН ТѢЛОМЪ, ОУСТРЪЛИВЪ СЕ И НАЧЕТЪ СЧЕТАТИ НА ЗЕМЛЮ ОДРЬ АП(О)С(ТО)ЛОМЪ НОСЕЩИИМЪ. И СЕ АГГ(Е)ЛЪ Г(ОСПОД)ЬНЪ НЕВИДИМОЮ СИЛОЮ МЫСЕМЪ ОГНЬНИИМЪ ОУТ[Ъ] ПЛЕШОУ ЕГО ОУТ[Ъ]СЪЧЕ ОБѢ РОУЦѢ ЕГО НА ВЪЗДОУСѢ СЪТВОРИ ПРИ ОДРѢ ВИСѢТИ. СЕМОУ ЖЕ БЫВШОУ, ВЪЗЪПНИШЕ ВЪСИ ИЖЕ ТОУ ОБРѢТШЕН СЕ ЛЮДІЕ ЮДЕНСЦИИ ВИДѢВШЕ Н. ТАКО ПО ИСТИНѢ ИСТИННЪ Б(ОГ)Ъ ИС(ТЬ) РОЖДЕН СЕ ИС ТЕБЕ Б(ОГОРОДИ)ЦЕ И ПР(И)СНОД(Ѣ)ВЫ МАРІЕ. И ТЪ САМІИ ИСОФОНІА. ПЕТРОУ ЖЕ ПОВЕЛѢВШОУ ЕМОУ, ТАКО ГОВИТИ СЕ ЧЮДЕСЕМЪ Г(ОСПОД)ЬНИИМЪ. ВЪСТАВЪ ВЪ СЛѢДЪ ОДРА ВЪПІАШЕ. С(ВЕ)ТАА МАРІЕ РОЖДЪШІА Х(РИСТ)А ПОМ(И)ЛОУИ МЕ. ОБРАЩА ЖЕ СЕ ПЕТРЪ Р(Е)ЧЕ КЪ НИМОУ. ВЪ ИМЕ РОЖДЪШАГО СЕ ИЗ МАРІЕ Д(Ѣ)ВЫ ДА ПРИРАСТЕТА РОУЦѢ ОУТ[Ъ]ИЕТЪИ ОУТ[Ъ] ТЕБЕ. И АБІЕ СЪ СЛОВОМЪ ПЕТРОВѢМЪ РОУЦѢ || (122а) ОУ ОДРА Б(О)ЖІЕ М(А)Т(Е)РЕ ВИСЕШИ, Ш[Ъ]ДЪШІИ ПРИЛѢПНИ(Е) СЕ ИСОФОНІИ НА МѢСТѢ СВОЕМЪ. И ВѢРОВАВЪ И ТЪ СЛАВЕ Х(РИСТ)А Б(ОГ)А НАШЕГО РОЖДЪШАГО СЕ ИЗ' НИЕ.

СЕМОУ ЖЕ ЧЮДОТВОРЕНІЮ БЫВШОУ. ЕГДА ИСХОЖДААХЪ АП(О)С(ТО)ЛЫ ИЗ ГР[А]ДА ІЕРОСАЛІДСКА НОСЕШЕ ОДРЬ. ВЪНЕЗААПОУ ,БІ. ОБЛАЦИ СВѢТАИ ВЪСХЫТИШЕ НИ СЪ ТѢЛЕСЕМЪ ВЛ[А]Д[Ъ]И[Ч]ИЦЕ НАШЕ, ПРѢЛАГАЮЩЕ НА РАИ. СЕМОУ ЖЕ ПРѢЛОЖЕНОУ ТАМО. ВИДѢХОМЪ ТОУ ЕЛІСАВЕТЪ М(А)Т(Е)РЬ ИОАННА ПРѢД[Ъ]Д[Ъ]Т[Ъ]ЧЕ. И АННОУ М(А)Т(Е)РЬ Д(Ѣ)ВЫ Б(ОГОРОДИ)ЦЕ. И АВРААМА, И Д(А)В(И)ДА ПОУЩЕ, АЛЛІЛОУІА. И ВЪСЕ ЛИКЫ С(ВЕ)ТЫХЪ КЛАНІАЮЩИХ СЕ Ч(Ъ)СТНОМОУ ТѢЛОУ ПРѢС(ВЕ)ТЫЕ М(А)Т(Е)РЕ Г(ОСПОД)ЬНЕ. И МѢСТО СВѢТЛО. ЕГОЖЕ СВѢТА НИЧТОЖЕ ИС(ТЬ) СВѢТЛѢИШЕ. И МНОЖЬСТВО БЛ(А)ГОВОНІА ВЪ НЕМЪ. И ВЕЛИИ ПОУЩЕМЪ РОЖДЪШАГО СЕ ИЗ НИЕ Х(РИСТ)А Б(ОГ)А НАШЕГО ПѢСНІЮ. ТАЖЕ ИЖЕ СЪХРАНИШИИМЪ ЮНОСТЬ СВОЮ ЧИСТОУ, ТѢМЪ ТЪІЮ ДАНА БЫВАЕТЪ. ТАКОВЪ СЛАДЪКЪ ГЛ(А)СЪ, ЕГОЖЕ СЛЫШЕЩЕН НЕ НАСИЩАЮТ СЕ.

МЫ ЖЕ ОУВО АП(О)С(ТО)ЛЫ ВИДѢВШЕ ВЪНЕЗААПОУ С(ВЕ)Т(А)ГО ИЕ ТѢЛЕСЕ Ч(Ъ)СТ(Ы)НОЕ ПРѢЛОЖЕНІЕ, ПРОСЛАВИИХОМЪ (120б) Б(ОГ)А ПОКАЗАВШАГО МАМЪ ЧЮДЕСА СВОА. И ПРѢСТАВЛЕНІЕ М(А)Т(Е)РЕ Г(ОСПОД)А Б(ОГ)А И СП(А)СА НАШЕГО І(СО)У(СА) Х(РИСТ)А. ЕЕЖЕ М(О)Л(Н)ТВАМИ И МОЛЕНІЕМЪ, ДА ДОС(ТО)ИИ БОУДЕМЪ ВЪСИ ОБРѢСТИ М(Н)Л(О)СТЬ И ОУТ[Ъ]ПОУЩЕНІЕ ГРѢХОВЪ ОУТ[Ъ] Г(ОСПОД)А НАШЕГО І(СО)У(СА) Х(РИСТ)А. И ВЪ Н(Ы)НИШНИИ ВѢКЪ И ВЪ Б[ОУ]ДОУЩИИ. СЛАВЕШЕ ВЪКОУПѢ О(ТЬ)ЦА И С(Ы)НА И С(ВЕ)Т(А)ГО Д(ОУ)ХА. Н(Ы)НИА И ПР(И)СНО И ВЪ ВѢКЫ ВѢКОМЪ, АМИИ(Ъ):--

Патријаршијска библиотека, број 219, 13а–14б

(13а) ЄЛ(О)ВО АП(О)С(ТО)ЛА ФΘМН КАКО ВЪЗДВИЖЕ ПАНАГИЮ:

Њгда быс(тъ) на оуспѣннѣ с(вѣ)тыѣ б(огороди)це, тогда агг(ѣ)ли и ап(о)с(то)ли на облацѣх(ь) събридоху се. аз же фомла || (13б) рекомыи близньць. оувѣрыхъ дьщере ц(а)рен съ тисоуша люден, и не dospѣхъ, г(о)спождѣ и вси ап(о)с(то)лы ѡгда възеше агг(ѣ)ли с(вѣ)тоу ю б(огороди)цоу. и понесоше ю съ братню мою ю въ ран. аз' же фомла достигъ прѣс(вѣ)тоу ю юе д(о)ушоу. и възпнихъ велнѣм' гла(с)омь.

пом(н)лоуи мѣ пр(ѣ)ч(н)стата г[о]сп[о]жде. како не dospѣх(ь) како и на въскр(ь)сеннѣ г(оспод)а моюго. и н(ы)на не dospѣх(ь). да дан ми м(н)л(о)сть да и мене² прїимлоу ть дроузыи мон. како гнѣвъ нмаю ть на мѣ.

пр(ѣ)с(вѣ)тата б(огороди)ца даде млоу зоуницоу и бл(а)г(о)с(ло)ви него. аз' же фомла възъмь зоуницоу ндох(ь) къ ап(о)с(то)ломь, и рѣхъ мирь вамь. они же гнѣваху се на мѣ. и рѣхъ пакы мирь вамь. они же не хот[ь]вѣшаше. нмахъ въ ср[ь]д[ь]ци своелъ хот[ь]риноути мене хот[ь] ап(о)с(то)ль. и мышлаху въ проклетнѣ прѣдати. и събрачше се на снѣдъ. сѣдоше на трапезѣ гдѣ || (14а) комоу мѣсто. мене же ни нареднше ни посадинше на мѣстѣ моелъ, понеже не прїидох(ь) на оуспѣннѣ с(вѣ)тыѣ б(огороди)це. сѣдох(ь) на краи всѣх(ь) гдѣ николиже не бѣхъ сѣдѣль. и снѣдоше и рѣше.

нзберѣмь слово како да почтемь с(вѣ)тоу ю б(огороди)цоу. и рѣше по јединномоу словоу. и ни јдино хот[ь] ни хъ не быс(тъ) на прїетъ. и пакы г(ла)голаше ни јдино не нзбраше. рѣше же. рци фомла. аз же рѣхъ мене хот[ь] вась хот[ь]лоутии есте невъзможно ми јестъ г(ла)голати. ап(о)с(то)лы рѣше рци фомла рци, дѣло твоѣ хот[ь]лоути те хот[ь] нас(ь). и въз(ь)мь хлѣбъ нарѣза. на три редове г(ла)голае, и въставъ поклонив' се и р(е)че.

простѣте и б(ла)г(о)с(ло)вите да двигнемь пр(ѣ)с(вѣ)тѣю, ап(о)с(то)лы рѣше б(ог)ъ да проститъ и б(ла)г(о)с(ло)вить. фомла р(е)че велнко нде. ап(о)с(то)лы рѣше с(вѣ)тыѣ тронце. фомла же съ хлѣбомь прѣкръсти се и р(е)че || (14б) прѣс(вѣ)тата. б(огороди)це помлаган намь. они же рѣше и нас(ь) пом(н)лоуи исповѣдающихъ т(е)³ и дас(тъ) всѣмь хот[ь] него нзетъ светоу ю зхннцоу. и повѣда ап(о)с(то)ломь. они же познаше и кланяху се јен. и тако оумлякоше. хот[ь]вѣшавъ петрь и р(е)че. б(ла)г(о)с(ло)вени јси фомла въ вѣкы аминн(ь):-

2 Написано иденець.

3 Написано ть.

Манастир Никољац, број 52, 181а–182а

(181а) СЛ(О)ВО КАКО ВЪЗДВИЖ(Е) СЕ С(ВЕ)ТА ПАНАГІА:~

Ѣгда быс(тъ) вспѣнїе прѣс(вє)тїе бл[а]д[ы]ч[н]це н(а)ше б(огороди)це. агг(є)ли и ап(о)с(то)ли на облацѣхъ събраше(є) се. тома нарицаемїи блнзаныць. бѣше въ индїи. звѣраше въ тын час(ь) ·ї· тнсоуше люди. и не хотѣаше прїити дондеже звѣрїиѣ все.

възеть его облакъ свѣт[ль] и принн(є)се его и срѣте его пр(ѣ)ч(н)стоюю. на облацѣх[ь] носимоу. и въ ран въводимоу. ап(о)с(то)ли сот[ь]правише б(огороди)цу. и съвѣщаше како да сот[ь]ринноутъ ·фомл[ь] || (181б) сот[ь] себе. и да обратетъ ег(о) съ еретиги.

Ѣгда тома срѣте пр(ѣ)ч(н)стѣю и кличе гл(а)сомъ велнкомъ пол(н)лоуи ме пр(ѣ)ч(н)стаа. мене дроузи мон сот[ь]ринноуше сот[ь] себе. нь даждь мнѣ знаменїе твоє да прїимлоутъ мене дрѣзи мон.

пр(ѣ)ч(н)стаа възмь поаясь скон и въда ·фомлѣ. ·фомла възмь поаясь съкрн въ пазуху свою. и прїиде къ ап(о)с(то)ломь. они къ немлоу не г(лаго)лахоу. донд[є]же отправетъ жалосїѣ прѣс(вє)тїе и сѣдоше на снѣдѣ. ·фомлоу не посадише гдѣ бѣше емоу мѣсто. ·фомла сѣд[є]ше на кран всехъ и р(є)че петрь како да поттемь пр(ѣ)ч(н)стоюю. рѣше всн по единомоу ни едино не събраше. ·фомлѣ рѣше рци ·фомло. ·фомла рече вн мене сот[ь]лоучнли есте сот[ь] свѣѣ. како азъ да рекъ, пѣтръ р(є)че рци ·фомло еда въздетъ рѣчь твоа прилчнна ѡ томь. дѣло твоє обл(н)чнт се сот[ь] нас(ь). тома въставь прѣрѣза || (182а) хлѣвъ на Троє. и поклонив се рече всѣмъ б(лаго)сл(о)вите да въздвигнемь прѣс(вє)тоюю. ап(о)с(то)ли рѣше б(ог)ъ да прости и б(лаго)сл(о)ви. ·фомла възмь хлѣвъ и сътвори кр(ь)сть и р(є)че прѣс(вє)таа б(огороди)це полаган намь. ап(о)с(то)ли рѣше тоє м(о)л(н)т(в)амн х(р)исте б(о)же пол(н)лоу(н) и сп(а)си нас(ь). ·фомла възмь поаясь и подаде имь. они видѣвше поаясь и познаше и. и поклоннш(є) се и прїеше томоу съ с(о)вою. пѣтръ р(є)че б(лаго)сл(о)в(є)нь еси ·фомло въ вѣкы амин(ь):~

Београд, Архив САНУ, број 147, 213а–217а.

(213а) Въ ·вї· м(ѣ)с(є)ца авгѣста послань внсть арханг(є)ль гаврїиль къ с(вє)тен д(ѣ)вѣ марїє. и сїце рекъ еи тако г(лаго)леть. иже ис тебе родївн се въ ·ї· д(ь)нь настоещаго м(ѣ)с(є)ца, преставїти имамь м(а)т(є)рь мою къ вѣчннм(ь) ѡбнтелемь.

и тако наче с(вє)таа марїа къ содрѣ прїносити ѡмофорь скон, иже бѣше на немь множѣство кр(ь)ст(о)вь. и видѣвше ю блїжнїе скон и рѣше къ неи. почто хоцетъ бити сїа тобою·творїма къ содроу. она же рече. н(ь)ниа третицею гав'лает' се къ мнѣ архангѣль гаврїиль, иже ми бл(а)говѣсти прѣѣ родїти с(ь)на. второе иже плавахъ въ корабли хотѣхъ видѣти иже ми внсть въ ж'дребн а·фон'ската гора, егож[є] ради и лазара четверодневнаго ѡбре||тохъ, (213б) въ кїпр'стемь островѣ. и того еп(н)ск(о)па сътворнхъ и въсемь повелевати и оучити ѡ х(р)исте. въ а·фон'ском горѣ ѡбрѣтохъ ѡдїннаго ндола въ единемь селѣ иже нарицаше се ножевица, иже г(лаго)лють ѡреховица. ндола того ннз'врохъ, и повелѣхъ всѣмъ кр(ь)стїти се. онї же въса

реченага ѿт[ъ] мене прїемахоу са радостїю велїю. и приношахъ къ лне разлнѣна фрвѣта, еже г(лаго)лють овошїпа. и азъ рѣхъ селъ томъ. подобаетъ мѣсто сїе наз'вати. ѿр'то сан'фо. и ж[е] наречѣтъ мѣст'о овошн'ое и с(ве)то. людие же ѿнїе, ѿт[ъ]пвс'тнше насъ съ радостїю велїю. до мѣста нже нарїцахъ клїмен'фова рѣка въ кораб'ли. и азъ марины людемъ тѣмъ м(о)л(н)твоу оставихъ, и мѣст'ъ томъ процлїнїе (214а) рѣхъ.

и сїа сказзюшъ ен григорїю еп(н)ск(о)пъ, егже бѣше она кр(ь)стїла, еп(н)ск(о)па сътворила въсемю їер(оу)с(а)лимъ, и рече елм. вѣра приде къ м'не арх(а)гг(е)ль гав'ринь, и сице мн г(лаго)летъ. тако г(лаго)летъ с(ы)нъ твои агг(е)л(ь)ски ц(а)рь. въ ,ѣ' настоешни м(ѣ)с(е)ць преставїти имамъ м(а)т(е)рь мою ѿт[ъ] н(ы)нѣ къ вѣч'нымъ ѿбнтелемъ.

и сїе мн рекъ арх(а)гг(е)ль гав'ринь. радъи се м(а)тн без'смртнаго ц(а)ца, и абїе невидимъ бнствъ. и тогда вънезапъ бнствъ громъ великъ, и шемъ ѿкр(ь)ствъ храмине. и тъ пред'сташе б(о)гомъдрые трї еп(н)ск(о)пн. дїѿннїе, и ерофен, ѿт[ъ] аф'ина, и фїлофен ѿт[ъ] македонїе ѿт[ъ] града коласїа. и тогда бѣхъ всн ап[о]ст[о]ли раз'сѣяни по вселен'нен. и тъ пред[ъ]сташе ї' ап[о]ст[о]ли въ ,дї' д(ь)нъ. и пол'томъ (214б) достїже и б(о)гомъдры ап[о]ст[о]ль павъль. въ ,ѣ', д(ь)нъ настоешн м(ѣ)с(е)ць. и вїде с(ве)твю м(а)рїю на одрѣ лежещъ, и ѿкр(ь)ствъ ею ,дї' еп(н)ск(о)пн, и ї', ап[о]ст[о]лы платше се съ сл'замї многнї. она же рече къ въсѣмъ ап[о]ст[о]л[о]мъ.

сїе рнзе мое рвкотворен'ные мое, нже вїдите раз'делѣте нхъ въсѣхъ оубогнмъ д(ѣ)в(н)цамъ на радость моего престав'ленїа. а сїа велїа рнза, нже виднте на неи множств'во кр(ь)стове, въ ню ж[е] облатахъ се въ прад[ъ]нїкн, ѿт[ъ] нелїже нарекосте мн нде арх'нрен, и азъ васъ сътворихъ ,бї', ап(н)ск(о)пн.

и рече с(ве)тат м(а)тн къ ап[о]ст[о]л[о]мъ. съ нею покритъ ме на одрѣ моемъ. тако и въ гробѣ егда положїте ме, покритъ ме съ нею.

и абїе б(о)гопроповѣд'нїкъ ап[о]ст[о]ль прїпаде къ одрѣ б(о)го||м(а)тере (215а) съ сл'замн и рече. ѿ м(а)тн велїкаго б(о)га аще и х(рист)а, пл'тню не видехъ. нъ тебе зрѣхомъ, и тобою оутѣшахомъ се. нъ н(ы)нѣ ѿ твоєм[ъ] престав'ленїи многнн сл'замн и скр'бню испл'нены быти имамї ѿт[ъ] н(ы)нѣ. когда събѣрахомъ се ѿт[ъ] въсее страны зем'ле въ д(ь)нъ прад[ъ]нїка ,ї' тако въ їер(оу)с(а)лимъ, нъ пръвѣе к тебѣ прихаждохомъ. и тебѣ въса сказовахомъ, такоже и дѣїи м(а)т(е)рн своен въса сказзютъ.

она же рече къ нимъ. чѣда моя еп(н)ск(о)пн мои, на въскр(ь)сїе жївнмъ и мртвнмъ егда бздеть. тогда въсї вы ,бї' седѣти имате на .бї': престолѣхъ, ѿкр(ь)ствъ месїе с(ы)на моего, и вндїмн бздете ѿт[ъ] въсѣх[ъ] езыкъ нже под' небесемъ, тако велїцы и чд'ны ,бї' вел'мъжїн. и на || (215б) васъ бздятъ фелонн чд'ные и многосвѣтаые тако и з'вѣзд'н. и вѣн'цы тако и с' каменїемъ драгнм(ь). тькъмо ндннте вѣрв правъ и чнст'оу ѿт[ъ] тѣла. и любавъ нелицемѣрнью. и елїка възыщете въса дарована бздятъ вамъ:

И абнѣ тъ предасть д(оу)хъ свон въ рвцѣ с(ы)нъ своелм. и тогда ,дї', ап[о]ст[о]ли и ,дї' еп(н)ск(о)пн, възем'ше прїнесоше тѣло ее прет(н)стое въ село гефсїманїю, ндеже погребени бѣхъ и родителе ее, їоакнмъ и ан'на. и тъ ап[о]ст[о]ли и еп(н)ск(о)пн сътворише пѣнїе до ,ї' д(ь)нн. нъ иннъ скр'бъ ап[о]ст[о]ли нмахъ междъ сокою, како не въз'могъ прити и фомла на сїе вспенїе б(о)гом(а)т(е)рн. и абїе тъ вънезапъ и фомла достнхъ ѿт[ъ] нн'дїс'кїе страны. и тъ ,дї', ап[о]ст[о]ль виднв'ше и || (216а) фомнно прншьствїе, и начеше радовати се елм съ сл'замн, и рѣше елм.

н(ы)нѣ ,ї' д(ь)нъ ѿт[ъ] нелнже преставн се б(о)гом(а)тн мариа. и абнѣ тъ начеть и фомла съ сл'замї многнн г(лаго)латн. ѿ м(а)тн д(ѣ)во чнстата. како не въз'могъ прїспѣїи егда

оуспѣ, нѣн сѣ бысть за невѣрїе мое. егда осезахъ с(ы)на твоего и б(о)га моего въ изъвъ гвозденю, юже разбонникъ логѣнъ копїемъ прободе въ б(о)ж(ь)ст(ь)вѣнаѣ ребра, жалокаше велѣмъ съ слъзами многими, и тѣ видѣхомъ бѣши фоминно риданїе и плачь многъ, и рѣхомъ(ь) въ себѣ.

придѣте сот[ь]врземъ гробъ, яко да и фомѣ оузрїти с(в)етое тѣло б(о)жїе м(е)т(е)ре, и мы всѣ да зрїмъ. и сот[ь]врзоше гробъ, и не обрѣтоше нїчесоже въ немъ, тѣпїлю (216б) покрывало, иже бѣше покрїто с(в)етое и жївотное лице б(о)гом(а)т(е)ре. и тоу фомѣ възъмъ оное покрывало, иже бѣше плачь сот[ь]влен свїле. и рече фомѣ сїе.

доваѣте мнѣ яко да инымъ и далшнимъ странамъ проповѣдати сїе знаменїе, яко да оубрѣст се мнози невѣрные таковоу знаменїю и чюдесн б(о)жїе м(а)т(е)ре с(в)етые д(ѣ)ви въ вѣки вѣкомъ аминь:-

И тѣ азъ грїгорїе їеп(н)ск(о)пъ самовидьць быхъ, и всѣ слыша се тогда видѣхъ. и оуслїшахъ всѣ реченнаѣ сот[ь] с(в)етне б(огороди)це м(а)рїе, и сот[ь] възсѣхъ ,бї, ап[о]ст[о]ль. и сїе слысахъ евренскимъ языкомъ. и по мале времени прїдохъ въ амасїю града, и тѣ обрѣтохъ едїнаго еп(н)ск(о)па именемъ феѣмъ. и исказахъ емоу || (217а) всѣ иже видѣхъ на оуспенїе б(огороди)це. како прїдохе ,г. еп(н)ск(о)пн. и ,бї. ап[о]ст[о]лн. и сїе слыша(въ)⁴ феѣмъ еп(н)ск(о)пъ, и он же препїса снѣ арапскимъ езикомъ. въ сл(а)вѣ и хвалѣ и часть прес(в)етые б(огороди)це, и с(в)етныхъ ап[о]ст[о]ль, въ веки вѣкомъ аминь:-

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ / REFERENCE LIST

- Novaković 1886: S. Novaković, *Apokrifske priče o Bogorodičinoj smrti i još neke sitnice apokrifske o Bogorodici*, Starine JAZU, XVIII, Zagreb, str. 193–200.
- Novaković 1904³: S. Novaković, *Primeri književnosti i jezika staroga i srpsko-slovenskoga*, Beograd, str. 502–504. [orig.] С. Новаковић, Примери књижевности и језика старога и српско-словенскога, Београд, стр. 502–504.
- Novozavetni 2005: *Apokrifī. Novozavetni*. Priredio i na savremeni jezik preneo Tomislav Jovanović, Biblioteka Stara srpska književnost u 24 knjige, knjiga 23, II tom, Beograd: Prosveta – Srpska književna zadruga. [orig.] *Апокрифи. Новозавѣтїни*. Приредїо и на савремени језик пренео Томислав Јовановић, Библиотека Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 23, II том, Београд: Просвета – Српска књижевна задруга.
- Starozavetni 2005: *Apokrifī. Starozavetni, prema srpskim prepisima*. Priredio i na savremeni jezik preneo Tomislav Jovanović, Biblioteka Stara srpska književnost u 24 knjige, knjiga 23, I tom, Beograd: Prosveta – Srpska književna zadruga. [orig.] *Апокрифи. Старозавѣтїни, према српским преписима*. Приредїо и на савремени језик пренео Томислав Јовановић, Библиотека Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 23, I том, Београд: Просвета – Српска књижевна задруга.

4 Написано слышах.

Sveto pismo 2012: *Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Београд: Свети архиепископски синод српске православне цркве. [orig.] *Свето писмо* 2012: *Свето писмо Старога и Новога завјета*, Београд: Свети архиепископски синод Српске православне цркве.
Zamarovsky 1985: V. Zamarovsky, *Junaci antičkih mitova. Leksikon grčke i rimske mitologije*, Zagreb: „Školska knjiga”.

Tomislav Ž. Jovanović

**The motif of travelling on clouds in the apocrypha dedicated to
the Assumption of the Holy Virgin Mary**

Summary

The motif of clouds is quite frequent in the apocryphal writings. Travelling on clouds is especially manifest in the apocryphal writings *The Account of John the Theologian on the Assumption of the Holy Virgin Mary* and *How Thomas the Apostle Raises the Panagia*. Serbian transcripts of these apocrypha exhibit a linguistic diversity directed towards the fantastic depiction of heavenly spaces where clouds move driven by the Holy Spirit so that one of the Apostles, angels or the Holy Virgin could fly to a desired place. Central to the both of the apocrypha is the theme of the Assumption of the Holy Virgin Mary. Along with numerous miracles that accompanied this event, the motif of travelling on clouds additionally reinforces the imagery of the narration, which is so typical of the apocrypha. Texts of the both apocrypha have been edited in compliance with the transcripts found in the collections of the Hilandar Monastery, Library of the Patriarchate in Belgrade, Nikoljac Monastery and the Archives of the Serbian Academy of Sciences and Arts.

Key words: clouds, motif of travelling, apocrypha, Serbian transcripts

Рад примљен: 25. 4. 2016.

Рад прихваћен: 5. 5. 2016.